

Milyennek kell lennie egy apának? Milyennek kellene lennem? Ákos gyakran tünődött ezen, attól a pillanattól fogva, hogy a kórházi ágy végében a kis bölcsőben meglátta a fiát. Képecskéje piros volt, öklét a homlokánál tartotta és aludt. Igyekezett meghatottnak mutatkozni, mert érezte, hogy Mária figyel, de semmi különöset nem érzett. Egyszer gyerekkorában vendégek voltak náluk, egy rokon fölvidéki család; vacsora után a férfi elmondta, milyen öröm volt, mikor megtudta, hogy fia született. „Hivatalos útról jöttem meg. A feleségemet nem találtam otthon. A lány mondja: bevitték a kórházba. Fiakkerba ülök, rohanok ki, bevezetnek hozzám, késő este volt, csak egy percig maradhattam. Ott feküdtem, már aludt, mellette a gyerek, pólyában, durcás arccal. Azt hittem, elordítom magam örömömben. Az én fiam! Éreztem, hogy érdemes volt élni. Kimentem a folyosóra, nekidültem a falnak és sírtam.”

Úgy látszik, ez a boldogság. De Ákos nem volt boldog. Csodálkozott, zavartan tekintett szét a betegszobában, leült az ágy szélére és hallgatott. Arra gondolt: ez a kis élet magárahagyva menthetetlenül elpusztulna. Kötelességei vannak: föl kell nevelnie a fiát. Ezt is csak gondolta, nem érezte.

Néha Máriára pillantott. Kereste arcán a nagy út nyomait.

Lehet, hogy valakinek gyereke születik és ilyen keveset változzék? Kicsit bágyadtabb, kicsit szenvedőbb, de szeme a régi, hangja a régi. Olvasmányaira emlékezett. Ezekben a születés csodának számított, amely összeköti azt, ami szétválni készül, értelmet ad annak, ami értelmetlen volt. „Összenéztek a bölcső fölött és tudták, hogy soha nem hagyhatják el egymást.” Ezt sem érezte. Igaz: nem hagyhatják el egymást, de ha nem fogadná el a társadalmi élet kötelező törvényeit, gyávaságból vagy lustaságból, ha teljesen meg tudna szabadulni minden belénevelt kötelességtudástól, fölállna, udvariasan köszönne és nem jönne vissza soha többé. Hogy vállalja apaságát, megalkuvás kérdése és nem a szereteté.

Máriát kilenc nap múlva hazaengedték. Ákos mellette töltötte napjait, kíváncsian várta, mikor jön el az a regénybeli pillanat. Nem jött el. Lassan ebbe is belefáradt. Mária sem került közelebb hozzá. Nem vitatkoztak, de minden órájuk tele volt lappangó ellentéttel. Mária kisajátította magának a gyereket, Ákos sértődötten hallgatott.

— Nem szabad elkényeztetni, — mondta. — Hadd szokjon korán hozzá a levegő változásaihoz.

— Igen, — ellenkezett Mária, — nyissam rá az ablakot! Legalább ne szólnál bele, ha nem értesz hozzá.

Vállatvont. Mint házasságuk alatt annyiszor, ha az élet köznapi dolgaira került a szó, újra azt érezte: Mária alkalmatlannak, tehetetlennek tartja őt. Mivel győzhetné meg az ellenkezőjéről? Néha szeretne volna, ha az asszony bizik benne; elképzelte magát, mint komoly családapát, aki lelkiismeretesen gondoskodik övéiről és okosan vezeti a család életét. De tétova kísérletei sorra megtörték Márián.

Ha apró, ügyetlen ajándékokat hozott, Mária kedvetlenül legyintett.

— Hiába, nem jön meg az eszed. Ilyen ostobaságokra dobod ki az a kevés pénzt. Minek ez?

Riadtan rakta a szekrénybe a játékszereket. Édesanyjától kapott néhány flaneltakarót és babainget. Várta, mikor adja rá valamelyiket Mária a kicsire. Az asszony nem adta rá őket. Egy délelőtt, mikor öltöztette a gyereket, fölvette a bölcső széléről az odakészített ingecskét.

— Ez nem az enyémeik közül való? — kérdezte és gyöngéden fölemelte.

— Nem. Ezt még az én nagyanyám csinálta.

— Miért nem öltözteted néha az enyémeibe is? Még soha nem adtad rá.

— Miért? Mert... nem is tudom... Mert még nem került rá a sor.

— Mert nem akarod. Mert én hoztam.

Kedvetlenül kiment a szobából. Leült a konyhában, elgondolkodott. Mária el fogja idegeníteni tőle a fiát. Már elkezdte, és talán már nem is lehet segíteni rajta. Az ingecskékkel a Kovácsok közé avatta, elvette tőle, az ő családjától. Elszomorodott, sajnálta magát. Fölöltötte a kijátszott, szerencsétlen apa szerepét. De csak a szerep érzékenyítette el, valójában nem érzett semmi közösséget azzal a csecsemővel, akinek apja volt.

Kabátot vett, lement az utcára, nekivágott a városnak. Elhaladt Halmosék háza előtt is, megállt, tétovázott: fölmenjen-e. Nem ment föl. Mi köze lehet Halmosékhoz egy apának? Atlépett az apák közé, azok közé, akik Szabó szerint fölöslegesek a világban. Ha oda tudna állni eléjük örömtől sugárzó arccal, ha el tudná újságolni: „Gyerekek, fiam született!” Már abban sem hitt, hogy jön valami csoda, ami meghozza az elvesztett szabadságot. Fia van: számára nincsenek többé csodák.

Fázósan kóborolt. Az utcákon csillogott a márciusi lucok.

* * *

Váratlanul korán kezdett tavaszodni. Az ecetfák ágaira kiültek a rügyek. Az egyik fa hegyén egy feketerigó füttyült.

Mária betakarta a gyereket, kinyitotta az ablakot. Megcsapta az ázott föld szaga. A feketerígó elhallgatott, fölörpönt és kiszállt az udvarból.

Az asszony fölnezett az égre. Boldog kék ragyogás, tiszta csönd... Néha jó volna beszélgetni valakivel. De nincs ki. Szanekné elköltözött, sokan elköltöztek a ház szegényei közül a belvárosba; a gazdagok lakásában adtak helyet nekik. Mikor Ákosnak mondta, a férfi vállatvont. „A kerék fordul, — mondta. — Kezdődik, jön a helycsere.” Nem értette hangja keserűségét. Mi igazságtalanság van abban, hogy Szanekné végre rendes lakásba költözhetik?

Visszaemlékezett Ákos szavaira és nyugtalanság fogta el. A nagy csönd egyszerre nyomasztó lett. Becsukta az ablakot, lement az utcára. Nem látott lent senkit. Különös félelem szorongatta. Maga előtt látta az újságok nagybetűs címeit, a plakátok ordító föliratait, az élet bonyolult, változó rejtélyeit, amiket nem értett. Hallotta a házbeliek fojtott suttogását. Eszébejutott, milyen gyűlölettel nézték; elhallgattak, ha közelükbe ért. Mintha egy közelgő vihar fuvalmait fogták volna föl az idegei. Érezte, hogy történik valami, ami ellen kevés az ő ereje. Mit tehet, kihez fordulhat? Hirtelen Hildára gondolt.

Fölsietett a lakásba, papírt keresett elő, pár sort írt Ákosnak: nem érzi magát biztonságban a gyerekekkel, lemegy a hűgához. Gyorsan becsomagolt, kapkodva dobálta be holnijait a kosárba, mintha minden pernyi késedelem veszélyes lenne. Karjára vette a csecsemőt. Még egyszer körülnézett a lakásban. Lehet, hogy soha nem látja többet. Ez volt életében az első lakása, csak az övé. Sajnálta; szerette, mert az övé volt.

Fogta kosarát, elindult. A vonat, amelyre fölkapaszkodott, az utolsó volt, amit aznap indítottak. A zsúfolt kocsiban alig kapott helyet. Kimerülten hunyta le a szemét, a gyereket mellére szorította.

Mellette izgatott férfiak beszéltek. A szemközti padon egy munkás aludt. Valaki azt mondta: „Kún Béla átvette a hatalmat.” De hogy mi történt, senki nem tudta biztosan.

Késő este volt, mire hosszú rostokolások után Hildáék falujába értek. Az alacsony házak ijedten lapultak az út mentén. Az udvarokban csaholtak a kutyák. Az égen ragyogtak a csillagok.

Hildáék vacsoránál ültek. A nővér sikoltva szaladt elé, szeme tele volt könnyel. Magához szorította a csecsemőt, sírt és kacagott. A férfi, aki az asztalnál ült, fölállt. Szép, magas alakján katonaruha feszült.

— Az uram, — mutatta be Hilda.

A férfi balját nyujtotta. Jobb karja helyén üresen csüngött a ruha ujjá.

Mária megdöbbenve nézte a csonka kart; a régi kézfogások ösztönével alig észrevehetően megemelkedett. Talán ettől, talán az egész napi fáradságtól és izgalomtól megszédült.

A férfi fölfogta, fél karjával nem bírta tartani, leengedte lassan a földre.

Az emeleten nyitottak szobát Máriának. Lefektették, magárahagyták. Elaludt, föl-fölriadt; tücsökszót hallott és falusi csillagokat látott. Kinyujtotta kezét, magához ölelte gyermekét. Újra álomba merült.

* * *

Zenezóra ébredt. Körülnézett az idegen szobában. Otthonosnak, kedvesnek találta régi faburkolatával, hatalmas bronz csillárjával, kényelmes bútorával.

Rügyező kertre sütött a nap. Messze a falu látszott, oldalt a zöld vetések. Az ablak előtt cigánybanda állt, cérnavékony legények, csupa gyerek még. Elöttük a férfi, megmaradt félkezeiben lovaglopálca. Azzal dirigálta a köszöntő bandát.

Mikor meglátta Máriát, intett.

— Acsi! Valami vígat a szépasszonynak.

A cigányok összenéztek. A primás fölrántotta a vonót. Rázendítettek, énekeltek is hozzá, reszelős, változó kamaszhangon.

Cigány vagyok, jól élek,
Egy úrral sem cserélek.
Gyere velem ürgészni,
Ürgét fogni, megsütni,
Hejde cigány vagyok...

Mária visszahanyatlott az ablakból. Ez a dal... ez a dal... hol is hallotta? S egyszerre meglátta a Kupa Vezért, a mulató urakat a teraszon és az apát, amint hajadonfőtt megy át a téren és kabátja szárnyai csattogtak a szélben.

(Folytatjuk.)

Rónay György

AZ OLVASÓKHOZ. Azok a kivételes rendelkezések, amelyek a folyóiratok oldalszámát korlátozták, természetesen érvényesek a Vigiliára is. Ez a rendkívüli helyzet azonban csak mennyiségileg csökkenti a Vigilia terjedelmét, mert a lap tartalmát még fokozottabb gonddal állítja össze a szerkesztőség a jövőben. Olvasóink, akik eddig is a legnagyobb szeretettel támogattak minket minden törekvésünkben, bizonyára megértéssel fogadják ezt a változást, amelyet a rendkívüli helyzet kényszerít ránk. Tartalmilag azonban száz százalékig akarjuk kielégíteni olvasóink igényeit, akiktől kérjük további szeretetüket.